

Нікітюк Г. В.,

асистент кафедри англійської мови Гуманітарного інституту
Київського університету імені Бориса Грінченка

ПРОБЛЕМА ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ДО ЗДІЙСНЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті розглядається проблема формування у студентів готовності до інноваційної педагогічної діяльності.

Ключові слова: новація, інновація, інноваційне навчання, інноваційна освітня діяльність.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Однією з проблем розвитку освіти є забезпечення необхідної відповідності як якісних, так і кількісних результатів освітньої діяльності держави, суспільства, різних його сфер, самих тих, хто навчається.

Розвиток освіти безперервно пов'язаний з розробкою та введенням педагогічних інновацій, які по своїй суті несуть творчий, розвиваючий заряд і потребують як теоретичного, так і практичного пошуку.

Інноваційні процеси в галузі освіти виникали в різні історичні періоди і визначали її розвиток. При цьому слід зазначити, що у Радянському Союзі, до складу якого входила Україна, у 1931 році було заборонено використання нетрадиційних методів навчання.

Найбільш широкого масштабу інноваційні процеси досягли в кінці XIX - на початку XX ст. у Росії, Німеччині, Франції і США, які відрізнялися яскраво вираженою творчою спрямованістю і нестандартністю підходів до навчання і виховання.

В українській педагогіці увага використанню інноваційних методів навчання починає поступово приділятися на початку 90-х років XX століття. Цей досвід висвітлений в роботах С. Шацького, А. Пискунова, З. Равкіна та інших.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Слово «інновація» походить від латинського *inovatis* (*in* — в, *novus* — новий) і в перекладі значить «оновлення, новинка, зміна». Педагогічна інновація - це зміни, спрямовані на покращення розвитку, виховання та навчання школярів.

Інновації в освіті, які у широкому розумінні означають внесення нового, зміну, удосконалення та покращення існуючого, можна назвати іманентною характеристикою освіти, що впливає з її основного змісту, сут-

ності і значення. Адже новизна будь-якого засобу відносна як в особистісному, так і в часовому плані. Те, що є новим для однієї школи, одного учителя, може бути пройденим етапом для інших. Новизна завжди носить конкретно-історичний характер. Не має значення, чи є в даний час ідеї, концепції, технології об'єктивно новими чи ні, можна визначити час, коли вони були об'єктивно новими (наприклад, новою в свій час була класно-урочна система Я. Коменського). Народжуючись в певний час, прогресивно вирішуючи задачі певного етапу, нововведення швидко може стати здобутком багатьох, нормою, загальноприйнятою масовою практикою або навіть віджити, зістаріти, стати гальмом розвитку пізніше [1].

Інновації в освіті, на наш погляд, це використання нових, ефективних способів, засобів подачі інформації, навчання самостійному пошуку потрібної інформації, перевірки її відповідності, підвищення інтересу тих, хто навчається до нового матеріалу, контролю за засвоєнням інформації.

Інноваційне навчання забезпечується не застосуванням окремих способів навчання, а пов'язане з переглядом процесу придбання знань, розробкою нового стилю навчання.

Інноваційне навчання — це такий динамічний процес, який забезпечує включення емоційних сфер психіки того, хто навчається, активне функціонування його інтелектуальних і вольових сфер, сприяє формуванню стійкого інтересу до предмета, що веде до самоосвіти та формування активної, творчої, гармонійно розвиненої особистості.

На нашу думку, інновації в освіті, в першу чергу, повинні бути спрямовані на формування особистості, налаштованої на успіх в будь-якій галузі застосування своїх можливостей.

Особливістю навчально-пізнавальної діяльності при інноваційному навчанні є створення умов для включення тих, хто навчається, не просто в діяльність, а в діяльність творчу (самостійну).

Відповідно до Національної доктрини розвитку освіти, основними напрямками оновлення змісту вищої освіти є: особистісна орієнтація системи освіти, пріоритет загальнолюдських і національних цінностей, забезпечення якості освіти на основі новітніх досягнень науки, культури і соціальної практики [2].

Нові стратегічні орієнтири розвитку сучасної освіти в Україні, відповідно до вимог Болонської декларації, спрямованої на формування загальноєвропейської системи освіти, зумовили необхідність пошуку таких підходів до практичної підготовки майбутніх вчителів іноземних мов, які б формували спеціаліста нового типу — педагога-дослідника, готового до інноваційної діяльності, «сутність якої полягає в оновленні педагогічного процесу, внесенні новоутворень у традиційну систему, що передбачає найвищий ступінь педагогічної творчості» [3, 28].

Формування цілей статті. Мета даної статті полягає у розкритті проблеми формування у студентів готовності до інноваційної педагогічної діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для створення оптимального функціонування сучасної освітньої системи необхідний інноваційний підхід до тих, хто навчається, не тільки у початковій школі, але і в ланці підготовки викладачів для цієї школи.

Сьогодні неможливо бути педагогічно грамотним спеціалістом без вивчення широкого арсеналу інноваційних ідей та технологій, що дозволяють реалізувати актуальні методи на практиці. Особливо це стосується необхідності вивчення інноваційних підходів до навчання іноземних мов.

До числа першочергових завдань вищої педагогічної освіти належить створення передумов для інноваційного навчання педагога, який володіє не лише знаннями, вміннями, навичками, а й новими професійними компетенціями, який займе в школі лідируючу позицію, буде виконувати функції режисера. Саме цей педагог буде не тільки організатором, але і співучасником такого навчального процесу, який будуватиметься як діалог тих, хто навчається, з пізнавальною реальністю, з іншими людьми, який веде до збагачення їх особистісного досвіду.

Задачею професорсько-викладацького складу є розробка, використання нових методик навчання з використанням нових і актуальних технічних досягнень для того, щоб майбутній фахівець іноземних мов в галузі сучасної освіти виявляв не тільки педагогічні умови та рівні його готовності до використання на практиці вже відомих способів вирішення педагогічних проблем, але й здатність до самостійного проектування педагогічних систем, процесів і ситуацій, що сприятиме забезпеченню його ефективного професійного саморозвитку. Тому, в першу чергу, постає завдання активного залучення студентів, а саме майбутніх учителів іноземної мови початкових класів, до здійснення інноваційної діяльності.

Розв'язати цю проблему, хоча б частково, можна за допомогою використання поряд з традиційними методами навчання нетрадиційних методів [4, 71] — інновацій. За І. Лернером, вони сприяють розвитку досвіду творчої діяльності, який не можна передати розповідями чи показами самого процесу, що здійснюється на очах студентів. Поки майбутній фахівець не бере участі у процесі творчої, пошукової діяльності, він цього досвіду не набуває. Отже, для розвитку творчих здібностей студентів необхідно задіяти їх у спеціально організований навчальний науково-пізнавальний процес, який є моделлю наукового процесу пізнання [4, 72].

Таким чином, можна сказати, що навчити інноваційній діяльності неможливо, а до неї треба залучити, чи то студента чи то учня.

Перед викладачем у першу чергу постає завдання активного залучення студентів, а саме майбутніх вчителів іноземної мови початкових класів, до здійснення інноваційної діяльності.

Умовою успішної професійної діяльності вчителя іноземної мови в початкових класах є інтеграція методичної та іншомовної освіти. В аспекті загальноєвропейських рекомендацій із мовної освіти пріоритетними об'єктами особистісного й методичного розвитку вчителя іноземної мови початкової школи є: його поведінка, мотиви, цінності, ідеали; когнітивні стилі та риси, уміння вчитися. Перед учителями стоїть завдання розвивати вміння учнів початкових класів оцінювати особистісні досягнення, визначати недоліки та перспективи подальшого розвитку.

Майбутні вчителі повинні бути готові до впровадження в професійну діяльність невідомих практиці дидактичних та виховних програм, розвивати уміння мотивувати дії, самостійно орієнтуватися в інформації, що отримується, формувати творче нешаблонне мислення, розвивати дітей за рахунок максимального розкриття їхніх природних здібностей, використовуючи найновіші досягнення науки та практики

Детальніше розглянемо роль здійснення інноваційної діяльності в процесі передачі педагогічного нововведення. Особливості процесу передачі нововведення від викладача до майбутнього вчителя та від майбутнього вчителя до учня відтворено нами на схемі (рис. 1).

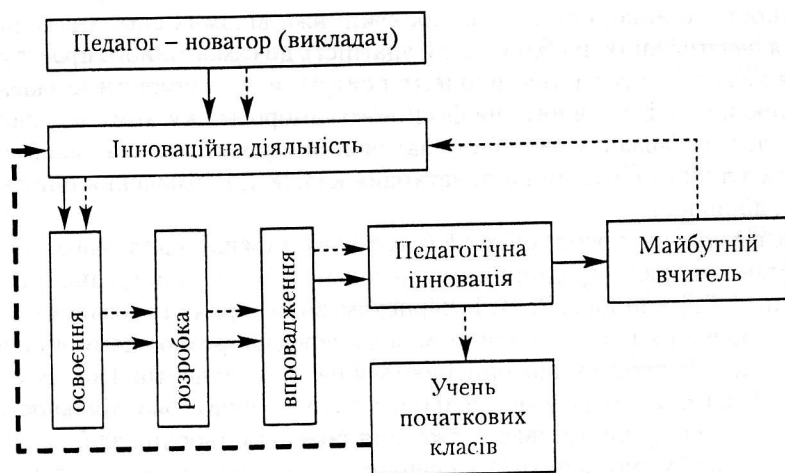

Рис. 1. Процес здійснення інноваційної діяльності

Схема дає змогу зробити висновок, що викладач (вчитель) здійснюючи інноваційну діяльність проходить певні етапи сприйняття нововведення: ознайомлення, інтерес, оцінка, апробація, власне акт сприйняття та кінцеве рішення про доцільність інновації. Тобто, можна сказати, що він і сам стає тим, хто сприймає, на кого націлена ця діяльність [5, 6].

Очевидно, що сам процес сприйняття нововведення являє собою внутрішню перебудову настанов, поглядів, переконань та ціннісних орієнтацій, що проявляється в інноваційній гнучкості майбутнього вчителя, тобто готовності йти на супутні зміни організаційних, культурних, ціннісних характеристик [7, 83].

З іншого боку, вчитель (викладач) виступає в ролі джерела нововведення, сам продукує нове, розробляючи програми впровадження педагогічних інновацій у навчально-виховний процес. В даному випадку відсутнім є етап сприйняття.

Стає зрозумілим, що головною характеристикою майбутнього вчителя іноземної мови є його дійова самосвідомість.

Становлення вчителя як суб'єкта інноваційної професійної діяльності умовно можна поділити на два етапи:

1. Вузівський етап навчання та формування якостей творчої особистості майбутнього вчителя.

2. Розвиток інноваційності в умовах післядипломної освіти.

Дане дослідження зосереджується на першому напрямку підготовки майбутнього вчителя до інноваційної діяльності, тому що ми вважаємо, що саме під час навчання у ВНЗ розкривається інноваційний потенціал особистості майбутнього вчителя, розвиток якого є основною умовою здійснення інноваційної діяльності. Л. Шевченко називає його суб'єктивним джерелом зародження інновацій у професійній діяльності педагога [8, 79]. Інноваційний потенціал розглядається як особливість стану індивідуальної свідомості педагога, його відкритість до сприйняття нового, незалежність від стереотипів та шаблонів.

Вирішення проблеми підготовки майбутнього вчителя іноземної мови до інноваційної діяльності ми вбачаємо у переході до широкомасштабного використання інновацій у вищій освіті. Тобто не можна підготувати вчителя до оперування сучасними технологіями, не використовуючи їх у педагогічному вищому навчальному закладі. Метою такої підготовки має стати формування нового, найбільш перспективного соціального типу педагогічного працівника — вчителя інноваційної орієнтації.

Коли ми говоримо про прийняття нововведень учителями, ми маємо про підготовленість останніх до їх сприйняття, ставлення до них як до необхідних, про готовність втілювати їх на практиці. На нашу

думку, щоб учитель був готовий до інновацій у професійній діяльності, треба поступово формувати цю готовність у процесі його навчання у вищому навчальному педагогічному закладі. У зв'язку з тим, що існують вікові особливості реалізації інноваційного потенціалу особистості [9, 22–24] (у молодому віці широко використовується механізм соціальної установки, що лежить в основі активного пошуку ефективних способів взаємодії зі світом, у старшому віці такий пошук уже завершений, дослідження в інноваційній ситуації спираються на механізми, що закріпилися протягом життя), створювати умови для формування готовності майбутнього вчителя іноземної мови доречніше під час його навчання у вищому навчальному закладі.

Висновки. Узагальнюючи сказане, можна стверджувати: інноваційне навчання може і повинно зробити свій внесок в організацію процесу навчання, у вдосконалення навчання. Такий тип освітнього процесу пов'язаний з творчим пошуком на підставі досвіду, що є і його відповідним збагаченням. Виникає проблема готовності викладача до використання нововведень в навчальному процесі не тільки в значенні здатності усвідомити нове дидактичне завдання, проаналізувати можливості нових видів навчально-пізнавальної діяльності, але передусім у значенні наявності у нього відповідного особистісного досвіду, широти розуміння проблеми інноваційної діяльності й осмислення власної готовності взяти участь у цьому процесі.

ДЖЕРЕЛА

1. Общая педагогика: Курс лекций / О. С. Гребенюк. — Калининград : Калинингр. ун-т, 1996. — 107 с.
2. Коваленко О. Концептуальні зміни у викладанні іноземних мов у контексті трансформації іншомовної освіти / О. Коваленко // Іноземні мови в навчальних закладах. — Пед. преса, 2003.
3. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології : навч. посіб. / І. М. Дичківська. — К. : Академвидав, 2004. — 352 с.
4. Петрук В. А. Теоретико-методичні засади формування професійної компетентності майбутніх фахівців технічних спеціальностей у процесі вивчення фундаментальних дисциплін : моногр. / В. А. Петрук. — Вінниця: УНІВЕРСУМ–Вінниця, 2006. — 292 с.
5. Кларин М. В. Инновации в мировой педагогике: обучение на основе исследования, игры и дискуссии (Анализ зарубежного опыта) / М. В. Кларин. — Рига : НПУ «Эксперимент», 1995. — 176 с.
6. Клокар Н. І. Психолого-педагогічна підготовка вчителя до інноваційної діяльності: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Н. І. Клокар. — К. : Ін-т пед. і психол. проф. освіти АПН України, 1997. — 227 с.

7. *Степанов Н. П.* Инновационная гибкость реципиентов и проблемы восприятия нововведений / Н. П. Степанов // Нововведения как фактор развития : сб. трудов. — М., 1987. — С. 68–84.
8. *Шевченко Л. М.* Формирование готовности музыканта-педагога к инновациям в профессиональной деятельности : дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01 / Л. М. Шевченко. — Одесса, Южноукр. гос. пед. ун-т им. К. Д. Ушинского, 2000. — 187 с.
9. *Власенко Ю. О.* Психологічний аналіз інноваційного потенціалу особистості : автореф. ... канд. психол. наук: 19.00.01 / Ю. О. Власенко. — Одеса, Одеський нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2003. — 31 с.

Проблема подготовки учителей иностранного языка начальной школы к инновационной педагогической деятельности

В статье рассматривается проблема формирования у студентов готовности к инновационной педагогической деятельности.

Ключевые слова: новация, инновация, инновационное обучение, инновационная образовательная деятельность.

The problems of the formation of foreign language teachers' of primary school readiness for innovative pedagogical activity

The article considers the problem of the formation of students' readiness for innovative pedagogical activity.

Key words: novation, innovation, innovative studying, innovative educational activity.